

**АНОТАЦИИ НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ
НА ГЛ.АС. Д-Р ПЕТЪР ЗАПРЯНОВ ОДАЖИЕВ**

за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“,
област на висше образование **1. Изкуство**,
професионално направление **8.4. Театрално и филмово изкуство**
(Актьорство за драматичен театър)

За участие в конкурса са представени 10 научни труда: 2 монографии,
8 научни статии, от които 1 е на английски език.

МОНОГРАФИИ

1. **Одажиев, П.** Физическото действие в психологическия и метафизическия театър. Лабораториите на Константин Станиславски и Йежи Гротовски. *Педагогически аспекти*. Пловдив: Издателство „Пайсий Хилендарски“, 2023

Настоящото изследване е посветено на *физическото действие* – като централен компонент от актьорската техника в драматичния театър. Но ако самият факт, че то е „компонент“, е достатъчно известен и общоприет, то недоверието към „централната“ му функция в общата схема на изпълнителската техника, подкопава творческите ресурси на всеки съвременен актьор или студент по актьорско майсторство. Къде се коренят причините за подобно отношение: „физическото действие“, експериментирано и формулирано от К. С. Станиславски, често се асоциира с „битовото“ – поради изкривяване на понятието от уродливи сценични клишета и мъртви естетически стереотипи. И това донякъде е разбираемо – научно-популярната литература по проблема,

обикновено ни представя тенденциозни интерпретации на някогашните съвременни интерпретации на *Системата на Станиславски*, в които той се възприема като част от една култура, обременена от идеологическо отхвърляне или от професионално неразбиране. Да се четат трудовете на Станиславски в оригинал, действително е трудно; да се разбира правилно методологията му – е още по-трудно; а да се следват практическите му уроци с онази степен на прецизност, която самият той е имал предвид, и без която се профанира цялата им същност, безусловно е висша степен на трудност.

Ракурсът на представения труд свързва два актьорски Метода – на Константин Сергеевич Станиславски и на Йежи Гротовски, смятани все още за напълно различни и дори противоположни. Но внимателното вглеждане в техните педагогически лаборатории доказва, че те имат обща коренно-родствена връзка и тя е съсредоточена именно в проблема за *физическото действие*: и при двамата, то е в основата на систематично, фундаментално извеждане на методологическите му принципи – проверени чрез дългогодишна, последователна театрална и педагогическа практика. Изучаването на *Метода на физическите действия* на Станиславски и неговото своеобразно продължение в търсенията на Гротовски, се доказва от факта, че и двамата създават практически методи за *органично* актьорско присъствие – на основата на психофизическите възможности на артиста, както и на хипотезата, че те са решаващи за два различни вида театър: *психологическият* (с неговото *битие*) и *метафизическият* (с неговото над-*битие*). А продължението е осъществено дотолкова, доколкото се наблюдава идентичност в коренните разбирания за функцията му (като *начало* – импулс за всяко органично действие, и като външна *структура*, дисциплинираща сценичния процес.)

Прилагането на *физическото действие* от К.С. Станиславски, в контекста на последните му търсения, е репрезентативно като методология за създаване на спектакъл в естетиката на *психологическия театър* – от епохата на модернизма и до пост-драматичния театър. От своя страна, теорията и практиката на Й. Гротовски, свързани с *физическото действие* и провокиращия го *импулс*, са основополагащи в създаването на актьорски тренинг за работа в *метафизическия театър*. Днес, Й. Гротовски безусловно се възприема като *новатор* (точно толкова, колкото е и Станиславски в началото на *модернизма*) – в изобретяването на актьорска техника, в рамките на нова театрална парадигма, свързана с настъпването на *европейския авангард* и последвалия го *пост-драматичен театър*. Открояването на новите методологически принципи при Гротовски, се разглежда като последователен и логичен път – еволюирал от „Спектакъла като трансгресия“ до „Изкуството като превозно средство“.

В труда се проследяват и анализират пътищата, водещи до последното откритие на К. С. Станиславски – *Методът на физическите действия*, който в значителна степен и до днес остава недоразбран. Все още е аксиома, че *психологическото* (*задачата, целта, какво искам*), е водещо в техниката на актьора, а *физическото* е второстепенно, понякога – дори и не особено важно. Но нововъведенията в актьорската подготовка, които Станиславски прави в края на живота си, имат радикален характер – той отрича първенството на всичко, свързано с „психо-“, „хвърля“ напред тялото, подчертава доминирането дори не на „психо-физическото“ действие (както някои удобно смятат), а именно на простото „физическо“ действие. Предварителните анализи и детайлното познаване на пиесата се отричат от самия него, така че: навлизането в различните пластове на текста, става единствено чрез тялото.

Подобно „панорамно пътуване“, се осъществява и при разглеждането на Метода на Й. Гротовски, като се проследяват последователните му творчески периоди: *Театърът на представленията, Паратеатърът, Театърът на корените, Обективната драма, Изкуството като превозно средство*. В случая, при анализите на техниката на Й. Гротовски, основните документални позовавания са от мемоарната книга на Т. Ричардс: „С Йежи Гротовски на работа върху физическите действия“ (*At Work With Grotowski On Physical Actions*), както и на писмената кореспонденция между Й. Гротовски и Е. Барба. Като материал за изследване са послужили и части от лекциите на Гротовски от последните години на живота му в Колеж дьо Франс, Париж. Проследява се и продължението на идеите на Й. Гротовски – в театралната практика и педагогика на Еуженио Барба.

Представено е и разбирането за *Метода на Станиславски* от съвременни англо-американски театрални изследвания, в частност, тези на: Ж. Бенедети, Ф. Зарили, Д. Джилет, Дж. Пийчис, Б. Мерлин. Разгледано е мястото на *Метода на физическите действия*, съответно – в *Метода на действията анализ* при М. О. Кнебел и Г.А. Товстоногов, от средата и в края на ХХ в. Анализирани са и приложенията на *физическото действие* – в рамките на съвременната руска театрална школа: В. Филштински, Л. Додин, А. Василиев.

В специално *Приложение* към основната разработка на труда, се представят и методически подходи за усвояване на *физическото действие* в съвременното актьорско обучение на студентите: разглеждат се детайлите и особеностите в прилагането им; предлага се комплекс от упражнения – изпробвани в собствената ми педагогическа практика, както и мои наблюдения от сценичната ми практика и от практиката ми на снимачната площадка.

2. *Одажиев, П.* Мюзикълът от сцената на екрана. София: ИК „Синема“, 2020

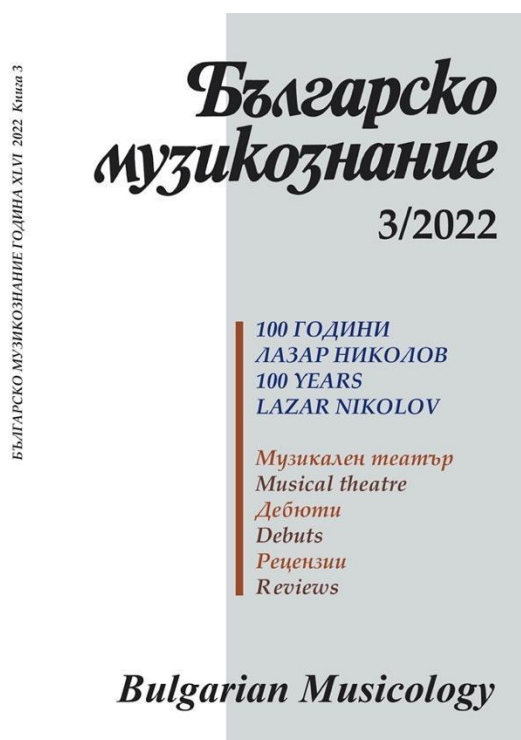
Монографията разглежда многобройните проблеми при процесите на адаптация на сценичния мюзикъл във филмов, чиято сложност често води до директен и механичен режисьорски подход при трансформацията на едното изкуство в другото. В процеса на анализа се изясняват особеностите на сценичния мюзикъл като естетически феномен заедно с особеностите на киното, което дава възможност да се открият обективните критерии за образуването на качествено нова художествена материя. Какви са специфичните средства и език на киното при адаптацията на музикално-сценичните спектакли, откъде произтича естетическата несъвместимост на театралното изкуство и киното като участници в синтеза на новия „хибрид“ – филмовият мюзикъл – с последващите от това проблеми при асимилирането на сценичното изкуство от кинематографичното, каква е спецификата на работата на режисьора в конфликтното поле на пресичането на двете изкуства - работа с музикалната партитура, избор на художествено пространство, избор на визуален език, работа с актьора - това са само част от въпросите, които текстът разглежда. Музикалният театър, който поначало има синтетичен характер, в днешно време демонстрира разнообразни принципи на взаимодействие между театрално-сценично и екранно изкуство, включващо кинематографични изразни средства, интернет, телевизия, видео. Изследването обуславя новата условност на крайния продукт – филмовият мюзикъл, чието съдържание от своя страна

обхваща една нова естетическа категория и дава възможност на този вид театър да съществува в няколко художествени форми и така да придобие характер на мегажанр.

НАУЧНИ СТАТИИ

3. **Одажиев, П.** “Методологическо-практически и естетически принципи в творчеството на режисьора Стефан Трифонов – историческа перцепция” Българско музикознание, Институт за изследване на изкуствата, София, 2022, Бр. 3, 64-81

<https://artstudies.bg/?p=15856>

Текстът е фрагмент от едно по-цялостно изследване на развитието на постановъчните принципи и подходи на видни български оперни режисьори от различни творчески поколения, което на базата на техни публикации в по-теоретичен контекст анализира основните жанрово-стилови постановъчни принципи, естетика, и подходи. С акцент върху творческо-сценичните компоненти на методическия и интерпретативен режисьорски инструментариум на оперния режисьор Стефан Трифонов, както и през призмата на неговата самооценка и характеристика на това какво е творчески стил, текстът обобщава методологически практическите и естетически проблеми на режисьорска

проблематика. На тази база са обобщени перспективни прогнози за ключовата позиция и днешната роля на режисьорите в интерпретацията на синтетичното музикално-сценично изкуство.

4. **Одажиев, П.** “Музикално-театралната естетика в творчеството на оперния режисьор Драган Кърджиев “, Музикални хоризонти, СБМТД, София, 2022, Бр. 3, 17-21

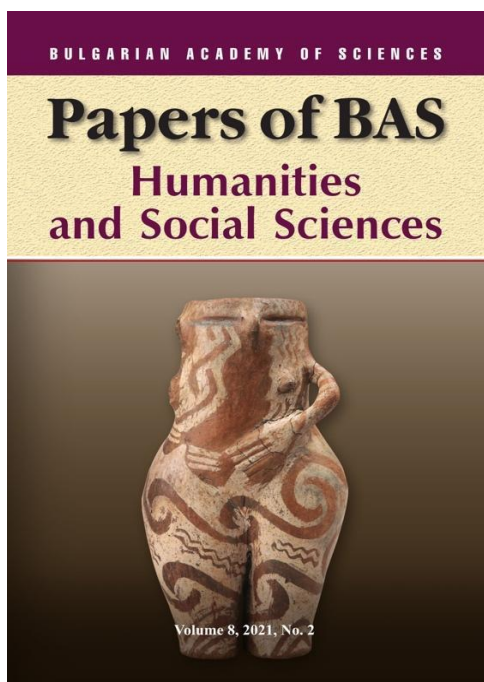
https://ubmd.bg/downloads/mh_03_2022_web.pdf

Въз основа на изследване на публикациите на известния български оперен режисьор Драган Кърджиев, статията анализира неговите водещи сценични жанрово-стилови принципи, естетика и подходи. Текстът е част от цялостно изследване, което с амбицията за обобщено представяне на режисьорски публикации от различни творчески поколения и със стремеж за цялостен анализ на най-успешните от тях от научно-методическа гледна точка подход извежда водещите принципи и подходи на интерпретативния режисьорски инструментариум в музикалния театър и като акцентира върху приносните моменти очертава възможна нова област на научно изследване – методологично-практически проблеми на българското оперно-режисьорско изкуство.

5. **Odazhiev, P.** “Musical Theatre and Film: Issues in Adaptation”. Papers of BAS. Humanities and Social Sciences, Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, 2021, Vol. 8, Issue 2, 71-80

<https://www.papersofbas.eu/listing/petar-odazhiev.html>

Текстът анализира проблема при адаптацията на музикалния театър на екран, като акцентира върху спецификата на театъра и музикалния филм и очертава разликите между театралния и екранния език като метод на художествено изразяване. Анализът посочва как екранната адаптация може да повлияе на естетическите характеристики на новия продукт и определя *музикалната драматургия* като общ фундамент на театралния мюзикъл и неговия филмов вариант. Доказва се, че музикалната партитура – като знаково изразение на музикалната драматургия, може да служи и за отправна точка при кинематографичното режисьорско решение. В партитурата, освен *музикални* (*какво* и *как* се изпълнява), могат да бъдат открити закодирани основания за *визуални* (съотношение между *натура* и *символика* – в характера на специалните ефекти, цвят, ракурси, движения на камерата, планове) и *драматургични* (разработка на действената линия на персонажите, избор на актьорски изразни

средства, мизансцен) решения. Очертавайки разликите между *театралния* и *екранния език* – като начин на художествено изразяване се разработва проблемът за разчитането на музикалната партитура от режисьора, като се открояват разликите между *музикално-образния* и *действения анализ* и дава основание за избора на постановъчните изразни средства.

6. Одажиев, П. “Стивън Зондхайм и проблемът за ритъма, времето и пространството във филмовия мюзикъл „Суини Тод: Бръснарят демон от Флийт Стрийт“ Изкуствоведски четения 2021, Институт за изследване на изкуствата при БАН, София, 2021, Бр. 2, 413-424

<https://artstudies.bg/wp-content/uploads/2021/11/Personalia-web-compressed.pdf>

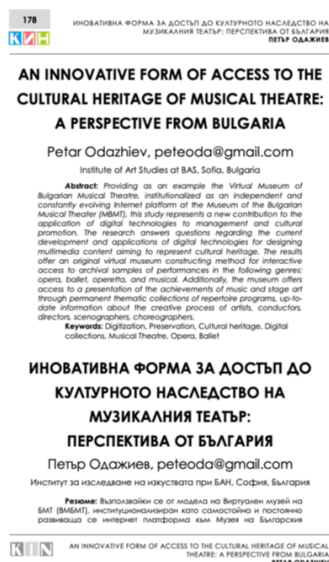
ART
READ
INGS
2021

Анализирайки проблемите на ритъма, художественото пространство и времето във филмовата версия на мюзикъла „Суини Тод“, целта на настоящото изследване е да покаже как творческият стил на композитора влияе върху изграждането на художествения синтез на екранната музикална форма и да очертае предизвикателствата пред режисьора при решаването на опозицията музикална драматургия - екран в търсенето на кинематографична условност. Изведено е поредно доказателство на тезата, че онтологичната несъвместимост на двете *пространства* – на киното и на театъра – е крах на цялата идея за трансформацията на едното изкуство в другото. Направен е изводът, че инкорпорирането на театралните белези на екрана е особено важно в случая, за

да се избегнат дисонансите, произтичащи от липсата на формула за естетически подходящо асимилиране на театралното от кинематографичното.

7. **Одажиев, П.** „Иновативна форма за достъп до културното наследство на музикалния театър: перспектива от България“ Списание „Културно Историческо Наследство“ (KIN Journal), Българска Академия на науките, София, 2021, т.7, бр. 1, 178–192

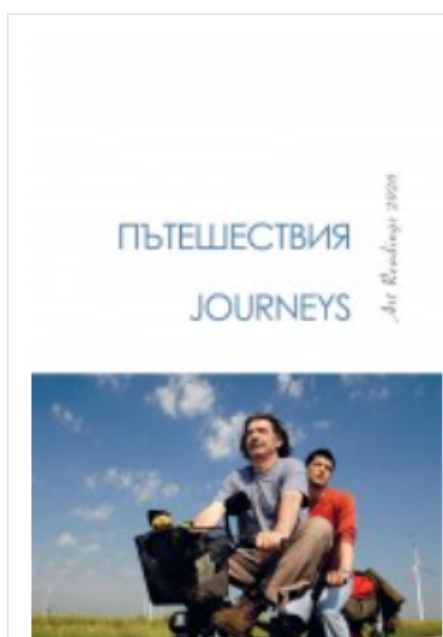
http://www.math.bas.bg/vt/kin/files/papers/7_1/13-KIN-7-1-2021.pdf

Предоставяйки като пример *Виртуален музей на българския музикален театър*, това изследване представлява нов принос към приложението на дигиталните технологии за управление и културна популяризация. Чрез иновативно научно концептуализиране на дигитален достъп до културното наследство на българския музикален театър, на базата на аналитична процедура – съпоставяйки различни софтуерни разработки, се оформя оригинален метод за конструиране на *виртуален музей* за интерактивен достъп до архивни образци на спектакли в традиционните музикално-сценични жанрове – опера, балет, оперета и мюзикъл – и представяне на постиженията на музикално-сценичното изкуство чрез постоянни тематични колекции от репертоарни програми, актуална информация за творческия процес на артисти, диригенти, режисьори, сценографи, балетмайстори. Изследването отговаря на въпроси относно

текущото развитие и приложения на цифровите технологии за проектиране на мултимедийно съдържание, целящо да представи културното наследство и предлага оригинален метод за проектиране на виртуално пространство за интерактивен достъп до архивни образци. В допълнение, аналитичната процедура може лесно да се приложи и в други различни сфери на културното наследство.

8. **Odazhiev, P.** „Nomadic Ateliers 3X3: интердисциплинарна арт инициатива за кроскултурни проекти”, Изкуствоведски четения, Институт за изследване на изкуствата при БАН, София, 2020, 136-140 https://artstudies.bg/wp-content/uploads/2021/02/Novo_2020_PRINT_small.pdf

Текстът представя идеята за създаване на платформа за пътуващ арт център - *Nomadic Ateliers 3X3*. Концепцията е да се предоставят възможности за създаване и обмен на арт проекти на артисти, дизайнери, архитекти и учени в градска среда и да се изследват нови отношения на сътрудничество между артисти и публика. Временно притежавайки обществено пространство, платформата създава послание за установяване на диалог с местните органи на управление по отношение на специфични проблеми на общността и подчертава необходимостта от арт център за изследователски тестове с лесен обществен достъп. *Nomadic Ateliers 3X3* е *комуникационен инструмент* – връзка между публика и сцена и *инструмент за разпространение* – връзка между градовете във виртуалното пространство. Артистите и публиката могат да си взаимодействат и да си сътрудничат едновременно и непрекъснато. *Nomadic Ateliers 3X3* е посветен на предоставянето на обществено артистично

пространство за иновации, изследвания и дебати, които надхвърлят ограниченията, както и създаването на свързана общност, която ще продължи да изгражда стабилна културна мрежа чрез програми за обмен на арт проекти и възможности за тяхното разпространение.

9. Одажиев, П. “Семиотични аспекти на американския филмов мюзикъл от началото на 21 век”, Проблеми на изкуството, Институт за изследване на изкуствата при БАН, София, 2019, Бр. 1, 45-50

<https://artstudies.bg/?p=10754>

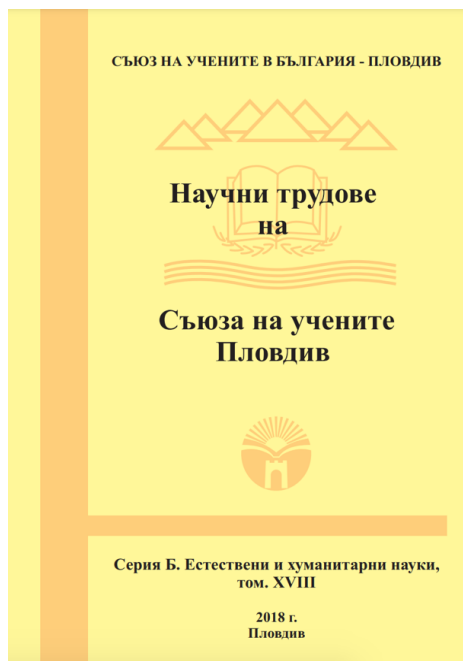

Тази статия се фокусира върху тезата, че семиотичните инструменти са особено полезни при определяне на спецификата на естетическия феномен на филмовия музикален жанр. Изкуството на кино-мюзикъла в края на 20-ти и началото на 21-ви век е силно повлияно от съвременната масова култура. Ако оставим настрана специфичните аспекти и въпроси, свързани с личния вкус и се обърнем към аспекта на смисъла и естетиката, лесно може да се забележи очевидната връзка с постмодернизма. Използването на семиотическата парадигма е особено перспективно както заради силата на знаковата природа на

изкуството, така и заради факта, че самата семиотика през 20-ти век става своеобразен мост, съединяващ философията, различните хуманитарни науки и изкуството. Деконструирането на тези знаци, класифицирането им, както и опитът да се изведе общ алгоритъм в полето на прагматиката е в основата на идеята да се изследват принципите на семиотичния подход и неговата приложимост към кино-мюзикъла – в синтаксически, семантически и прагматически смисъл.

10. **Одажиев, П.** “Аспекти на семиотическата парадигма във взаимовръзката музика-екран”, Научни трудове на Съюза на учените-Пловдив, Пловдив, 2018, Т.ХVIII, 251-254

[file:///Users/petar/Downloads/aspects-of-the-semiotic-paradigm-in-the-relationship-music-screen%20\(3\).pdf](file:///Users/petar/Downloads/aspects-of-the-semiotic-paradigm-in-the-relationship-music-screen%20(3).pdf)

Изследването на основните аспекти на взаимовръзката между музиката и киното с помощта на семиотичния анализ на визуалната и музикалните езикови структури във филмовия мюзикъл в техния автономен вариант, както и при съединението им, дава възможност да се видят много повече смислови образувания, отколкото е възможно да се открият при един традиционен анализ. Проблемът на езиковите единици в текста на филмовия мюзикъл е свързан на първо място с прагматичния аспект. Знакът е резултат на означаване, което се извършва в съзнанието на зрителя. При това доминират не структурните, а по-скоро семантични фактори: обединението на елементите на текста на филмовия мюзикъл в знаци се извършва по принципа на смисловата връзка, а не по принципа на йерархията на субтекстовете. Затова при възприятието на текста

на филмовия мюзикъл, както и при неговият анализ, неизбежно се оказва, че те не представляват разшифроване на еднозначно съобщение, а нов акт на интерпретация, това дава възможност да се очертае нова област на изкуствоведско изследване – *семиотичната перспектива на филмовия мюзикъл*.

14.06.2023
Гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ: _____
ГЛ.АС. Д-Р ПЕТЪР ОДАЖИЕВ